

Essayopgave indleveret med henblik på beståelse af afløsningsseminaret ”Politik og Styring set gennem Foucault og Deleuze”, K3, Forvaltning, RUC, Efterårssemesteret 2005.

Af Alex K. Tonnesen

Besvarelse af spørgsmål 2:

”Fortag en komparativ analyse af Foucaults og Deleuzes politisk-filosofiske skriverier. Diskuter forskelle og ligheder, for eksempel, med hensyn til forskningsspørgsmål, metode, begreber eller epistemologiske indfaldsvinkler.”

Indledningsvis foretages en udlægning af visse aspekter i Deleuzes værker, hvorefter disse sættes i relation til Foucault.

Deleuze er en vitalismens og ekspressivitetens filosof, men ikke i en æstetisk men derimod i en realistisk forstand. Deleuzes filosofi søger aktivt at udvikle nye begreber og forbindelser imellem dem, og forudsætningen for skabelsen af nye forbindelser er ikke viden, sikkerhed eller ontologi, men en tro på at noget kan komme frem, selvom man ikke er helt sikker på hvad (Rajchman 2000:7). Deleuze arbejder med mange forskellige begrebsapparater, ikke sådan at begreberne er synonyme, men med forskellige teorier om samme emne, teorier der er let forskudte og delvist overlappende i forhold til hinanden (DeLanda 2002:157). En nyttigt tabel:

Ontological list		Near synonyms
Elements of the virtual. Can appear as 'the plane of immanence' and be explored by philosophical thought.	1) Intensive Spatium	'plane of consistency', 'plane of immanence', 'body without organs', 'machinic phylum', 'ideal or metaphysical surface'
	2) Multiplicities and Divergent Series	'disparate series', 'partial objects', 'philosophical concepts', 'ideal events', indirectly via their components: 'nomadic singularities', 'noematic attributes', 'vague essences', 'becomings'
	3) Dark Precursor	'quasi-causal operator', 'quasi-cause', 'aleatory or paradoxical point', 'nonsense', 'line of flight', 'abstract machine', 'desiring machine', 'conceptual

		personae', 'object = x'
<p>Elements of the intensive.</p> <p>Can appear as 'the plane of composition' as it appears in artistic thought</p>	4) Resonances and Forced Movements	'resonance as positive feedback', amplification of original differences (forced movements), resonances are the means to effect couplings, while the resulting forced movement produces the continuum, 'extend over a series of ordinary points', 'to be incarnated in a body'
	5) Passive Selves and Spatio-Temporal Dynamisms	'intensive individuation processes', self-organizing dynamics typically governed by the singularities (attractors and bifurcations) which characterize differential relations. 'affects': capacities and dynamisms which produce heterogeneous assemblages. 'passive synthesis': theory of time where 'living presents' metricize or give measure to time directly related to the genesis of subjectivity. 'larval subject': the 'voluptuous consumption' of the intensities which drive spatio-temporal dynamisms, e.g. the developing embryo as it experiences the intensive foldings, migrations, and other transformations. 'individual' refers not to the final products (organisms, species etc.) but the larval subjects themselves, often a Leibnizian 'monad'
<p>The content of the actual.</p> <p>Can appear as 'the plane of reference' as it is investigated by scientific thought</p>	6) Extensities and Qualities	The realm of the actual, the fully constituted world of extended and qualified individuals, defined by 'substances' (the manner of occupying space, its extension) and 'forms' (which endow this substance with specific qualities such as its mechanical or optical properties)
	7) Centres of Envelopment	Different spheres of the actual, the physico-chemical, the organic and the cultural sphere. In the physico-chemical sphere the 'code' that underlies forms or qualities is distributed throughout the three-

		dimensionality of a structure, in the organic sphere this code becomes detached as a separate one-dimensional structure: the linear sequence of nucleic acids constituting the genetic code, which represents an interiorization of the intensive individuating factors. 'complex systems increasingly tend to interiorize their constitutive differences'
--	--	--

Tabel 1: Egen tilvirkning ud fra DeLanda 2002:158-172. Begreberne er ikke søgt oversat til dansk da det ville forvirre yderligere.

Hierarkisering, centralisering, betydning, identitet, overkodning bliver produceret, og kan derfor blive objekter for transformative projekter når de konstrueres som normer og bliver undertrykkende, hvor de eneste 'normer' på den nye jord (geofilosofisk) er emergens og kompleksitet (Bonta and Protevi 2004:43), hvilket ikke nødvendigvis fører ønskværdige processer med sig, hvorfor 1000 plateauer også indeholder et forsigtighedsbud, "på pas, deterritorialiser forsigtigt".

En af grundene til at Deleuze's tekster er svært tilgængelige er at han opererer med disse emergens-niveauer som er anført i tabel 1. Overvejelserne i 'The Fold: Leibniz and the Baroque' handler således i vid udstrækning om emergens-passager i niveau 5 og til niveau 6 i skemaet ovenfor, det anføres således at "Closure is the condition of being for the world. The condition of closure holds for the infinite opening of the finite: it "finitely represents infinity." It gives the world the possibility of beginning over and again in each monad. The world must be placed in the subject in order that the subject can be for the world." (Deleuze 1993:26). Heroverfor kan man betragte et citat fra 1000 plateauer: "the line of flight that creates, *or* turns into a line of destruction; the plane of consistency that constitutes itself, even piece by piece, *or* turns into a plan(e) of organization and domination. ... the worst of the world war machines reconstitutes a smooth space to surround and enclose the earth. But the earth asserts its own powers of deterritorialization, its lines of flight, its smooth spaces that live and blaze their way for a new earth." (Deleuze and Guattari 1988:423), hvor vi befinder os på et helt andet niveau. Begrebet udtrykker tingens begivenhed, det er ikke, og udpeger ikke, deres inertie eller essens, og begrebet er ikke skabt ud fra subjektets relative horisont, men udfra tankens begivenhed (Fuglsang, Pedersen og Sørensen 2005). Dette knytter an til Deleuzes læsning af Foucault, hvor han bl.a. hævder: "At alting i enhver epoke altid siges, er måske

Foucaults største historiske princip: der er intet at se bagved forhængen, men det var så meget desto vigtigere hver gang at beskrive forhængen, eller sokkelen, eftersom der ikke eksisterer noget bagved eller under. At indvende, at der findes skjulte udsagn, er blot at konstatere, at der findes forskellige talere og modtagere alt efter regime eller betingelser. Men talere og modtagere udgør udsagnsvariabler blandt andre, som umiddelbart afhænger af de betingelser, der definerer selve udsagnet i sin egenskab af funktion. Kort sagt bliver udsagnene kun læselige eller sigelige i forbindelse med betingelserne, der gør dem til det, de er, og konstituerer deres unikke indskrift på en "udsagnssokkel" (Deleuze 2004:71), hvilket har en klar affinitet til Foucaults overvejelser over hvorledes relationen mellem subjektet og sandhedsspillene var blevet tilgået på to måder, enten med udgangspunkt i undertrykkende praksisser som i psykiatrien og fængselsvæsenet, eller med udgangspunkt i teoretiske og videnskabelige spil, fx i analyser af sprogets og det levendes rigdom, men hvor disse to tilgange kan skræves gennem selvets selvpraksisser (Foucault 1997:2). Deleuze hævder at det er den samme Foucault, med delvist forskellige ærinder, der er på spil hele tiden, og at man således ikke skal sondre mellem en yngre Foucault der forstår magt i suverænitets- og dominansterner og en ældre der ser magt som et spørgsmål om styring (se her fx Frandsen 2004).

Foucault anser moralitet som bestående af opførselskoder og subjektiveringsformer (Foucault 1988:29), og det er analysen af disses metriseret-historiske emergens der er omdrejningspunktet for den (antropocentrerede) genealogiske analyse, således som den er blevet udført af bl.a. Pasquino (1991) i hans studier af kapitalen og den politiske økonomi, og af Nikolas Rose indenfor andre områder. Her kan iagttages en forskel i forhold til Deleuze og Guattari, der udspringer af deres mere realistiske og ikke-human-historisk-centrede udgangspunkt, som fx kommer til udtryk når de anfører at: "Vores eneste uoverensstemmelse med Foucault er blot [...], at digrammet og den abstrakte maskine har flugtlinier, som er primære og som hverken er modstands- eller modangrebsfænomener i arrangementet, men skabelsens og deterritorialiseringens knivsgæg" (Deleuze og Guattari 1988:531, citeret i Fuglsang, Pedersen og Sørensen 2005:271). Deleuze har således en anden ambition med sin tænkning end Foucault, en ambition om "molekylært at omforme antropologien om mennesket til geologien om foldningerne" (Fuglsang, Pedersen og Sørensen 2005:280), og det eneste sted disse to synes at gå i spænd med hinanden er i Deleuzes Foucault-læsning, i det Foucaults godt nok søger en afdækning af de historiske fundamenter for videnskaberne om mennesket og 'handlen på andres handlerum', men dette synes langt fra Deleuze og Guattaris: "Skizoanalysens opgave er utrætteligt at sønderdele egoer og deres forudsætninger;

befri de præpersonlige singulariteter de indelukker og undertrykker; mobilisere de strømme de ville være i stand til at udsende, modtage eller opsnappe; altid etablerende yderligere og mere skarpt skizzerne og bruddene langt under identitetens vilkår; og montere begærsmaskinerne der gennemkrydser enhver og grupperer enhver med andre. For enhver er en bande (*un groupuscule*) og må leve som sådan - eller nærmere, som Zen-tebøtten der er gået i tusind stykker, hvis samtlige revner er repareret med cement lavet af guld..." (Deleuze og Guattari 1984:362, min oversættelse). Og dog skriver Foucault i sit forord til den engelske oversættelse af *Anti-Ødipus* at bogen er en introduktion til det ikke-fascistiske liv, gennem en livskunst der frisætter politisk handlen fra enhedslige og totaliserende paranoia, afsværges troskaben til de gamle negative kategorier (lov, grænse, kastration, mangel, lakune), og som ikke forlanger af politik at den genetablerer individets "rettigheder", da "The individual is the product of power. What is needed is to "de-individualize" by means of multiplication and displacement, diverse combinations. The group must not be the organic bond uniting hierarchized individuals, but a constant generator of de-individualization." (Foucault 1984:xiv). Et af de store problemer er her (ud over den åbenbare ontologiske konflationsrisiko ifht. deindividualiseringsprocesplanen), at det i aktualiteten er så svært at se ud over de indkapslingscentre (centres of envelopment) i det de komplekse systemer vi er individuerede igennem i den grad har internaliseret og skjult deres skabende forskelle, hvorfor en tænkningens tristesse nemt sætter ind hvis ikke man i et vist omfang er praktisk humanist selvom man er teoretisk anti-humanist. Hvorom alting er, så er det, om ikke andet så i hvert tilfælde eksegetisk, interessant, at Deleuze og Foucault gensidigt ser store affiniteter mellem deres respektive projekter.

Deleuze omtaler en overgang fra disciplin- til kontrolsamfundet (Deleuze 1990), hvor han anfører at Foucault har foretaget præcise analyser af disciplinsamfundet. Individet i disciplinsamfundet går fra ét lukket miljø til det næste, hver med sine egne regler, fra familien til skolen til militærbarakken til fabrikken med eventuelle afstikkere til hospitalet og fængslet. Hver af disse var lukkede (enclosed) institutioner. Men i kontrolsamfundet har koncernen (the corporation) med dens resultatløse afløst fabrikken, ligesom livslang læring har afløst eksamenen. Man starter ikke hele tiden forfra (på skolen, i barakken, på fabrikken), men er derimod aldrig færdig med noget som helst. Hvor disciplinsamfundet har to poler, signaturen der markerer individet og nummeret der indikerer dets plads i massen, har kontrolsamfundet koden der markerer adgang til information, (fx de arbejdsmarkedskulturelle koder), "Everywhere surfing has already replaced the older sports."

(Deleuze 1990). Nittenhundredtallets kapitalisme handler om koncentration og produktion af ejendom, nutidens kapitalisme er en anden-ordens-produktion der ikke længere køber råmaterialer og sælger færdige varer, men vil sælge service og købe aktier (Nikes marketingbudget værende ca. 16 gange større end deres materielle produktionsomkostninger fx). ”Man is no longer man enclosed, but man in debt. It is true that capitalism has retained as a constant the extreme poverty of three-quarters of humanity, too poor for debt, too numerous for confinement: control will not only have to deal with erosions of frontiers but with the explosions within shanty towns or ghettos.” (Deleuze 1990). I tråd hermed har Hardt og Negri (2004:142) anført, at præcis som Foucault ser fællestræk mellem fængslet, fabrikken, skolen, barakken og hospitalet i disciplinsamfundet, ser vi i dag netværk hvor end vi kigger, i militære organisationer, sociale bevægelser, virksomhedsstrukturer, migrationsstrømme, kommunikationssystemer, fysiologiske strukturer, lingvistiske relationer, neurale transmittere, personlige relationer mv. Det er ikke fordi netværk ikke eksisterede før, men fordi de tenderer mod at blive en fælles form der definerer vor måde at forstå verden på og handle i den.

I denne udvikling indtager kapitalismen en helt særlig plads, i det den konstant må tæmme skizofrenien (der ikke er ikke er skabt af en relativ, men af en absolut deterritorialisering og i en bestemt forstand dermed er kapitalismens motor), da kapitalismens konstant må forskyde sin relative grænse (sådan som den fx har gjort det i overgangen fra disciplin- til kontrolsamfundet), hvilket Marx også havde et blik for: ”I formlen kapital – profit, eller endnu bedre kapital - rente, jord - jordrente, arbejde - arbejds løn, i denne økonomiske treenighed, som skal udtrykke sammenhængen mellem værdiens og i det hele taget rigdommens bestanddele og deres kilder; er den kapitalistiske produktionsmådes mystifikation, tingsliggørelsen af de sociale relationer, den umiddelbare sammenvoksning af stoflige produktionsrelationer med deres historisk-sociale karakter (*Bestimmtheit*), blevet fuldbyrdet: den forheksede, fordrejede og på hovedet stillede verden, hvor Monsieur le Capital og Madame la Terre driver deres spøgeri som sociale karakterer og tillige umiddelbart som simple ting.” (Marx 1972:1068-69. Oversættelse let modificeret). En af Deleuzes fortjenester ifht. Foucault (og Marx for den sags skyld) er netop at have identificeret det revolutionære potentiale i at bringe kapitalismen til sit autokritiske punkt af vedvarende immanens: ”The schizophrenic deliberately seeks out the very limit of capitalism: he is its inherent tendency brought to fulfillment, its surplus product, its proletariat, and its exterminating angel. He scrambles all the codes and is the transmitter of the decoded flows of desire. The real continues to flow.”

(Deleuze and Guattari 1984:35), hvor det skizofrene naturligvis ikke er en person men en process: "The schizo is not revolutionary, but the schizophrenic process - in terms of which the schizo is merely the interruption, or continuation in the void - is the potential for revolution" (Deleuze and Guattari 1984:341).

Litteratur.

Bonta, M. and Protevi, J. (2004) *Deleuze and Geophilosophy. A Guide and Glossary*. Edinburgh University Press: Edinburgh.

DeLanda, M. (2002) *Intensive Science & Virtual Philosophy*. Continuum: London.

Deleuze (1990) *Postscript on the Societies of Control*. Originally from 'L'Autre journal', no. 1, May 1990. Available at <http://www.n5m.org/n5m2/media/texts/deleuze.htm>, last accessed 16 Nov 2005.

Deleuze (1993) *The Fold. Leibniz and the Baroque*. Continuum: London.

Deleuze (2004) *Foucault*. Det Lille Forlag: København.

Deleuze and Guattari (1984) *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*. The Athlone Press: London.

Deleuze and Guattari (1988) *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia*. Continuum: London.

Foucault (1984) "Preface" in: Deleuze and Guattari. *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*. The Athlone Press: London.

Foucault (1988) *The Use of Pleasure. The History of Sexuality Volume 2*. Penguin Books: London.

Foucault (1997) "the ethic of care for the self as a practice of freedom. an interview with michel foucault on January 20, 1984" in: Bernauer, J. W. and Rasmussen, D. M. (eds.) *The Final Foucault*. The MIT Press: Cambridge.

Frandsen, M. (2004) *Den sunde bys genealogi. En historisk analyse af moderne folkesundhedspolitik*. Integreret speciale i Socialvidenskab og Geografi. Roskilde Universitetscenter.

Fuglsang, M.; Pedersen, M. og Sørensen, B. M. (2005) "Skizoanalysens kartografiske optegnelser – om det sociale morfologi hos Gilles Deleuze og Félix Guattari" i: Esmark, A; Laustsen, C. B. og Andersen, N. Å. (red.) *Poststrukturalistiske analysestrategier*. Roskilde Universitetsforlag: Roskilde.

Hardt, M. and Negri, A. (2004) *Multitude. War and democracy in the age of Empire*. The Penguin Press: New York.

Marx (1972) *Kapitalen. 3. Bind*. Rhodos: København.

Pasquino, P. (1991) "Theatrum politicum: The genealogy of capital - police and the state of prosperity" in: Burchill, Gordon, and Miller (eds.) *The Foucault Effect*. Harvester Wheatsheaf: London.

Rajchman, J. (2000) *The Deleuze Connections*. The MIT Press: Cambridge.